

форми, має просту форму крохмальних зерен та сім'ядолі зеленого кольору з наявною помірною зморшкуватістю. Чорне забарвлення рубчика відсутнє. Маса 1000 насінин – середня. Період від повних сходів до початку технічної (споживчої) стиглості – 67 діб. Урожайність ранньої продукції становить 5,3 т/га, загальної – 19,7 т/га, із вмістом сухої речовини в зерні – 22,4 % та загального цукру – 5,43 %. Районований у поліській, лісостеповій і степовій зонах.

'НАТІнау' – створений Національним університетом біоресурсів і природокористування України. Боби дуже довгі, з загостреним кінчиком, насіння зелене, циліндричної форми, забарвлення рубчика не відрізняється від насінневої шкірки. Маса 1000 насінин – 185 г. Період від повних сходів до початку технічної стиглості – 66 діб. Вміст сухої речовини в зеленому горошку – 23,3%. Вміст загального цукру – 6,6 %. Якість бобів: боби з пергаментом – 100 %. Висока стійкість до ураження кореневими гнилями та аскохітозом. Поширений в зоні Полісся, Лісостепу і Степу.

'Беверлі' – завезений з Німеччини. Рослини сорту низькі за висотою. Біб довгий, з суцільним пергаментним шаром. Насіння циліндричної форми зеленого кольору, забарвлення рубчика не відрізняється від насінневої шкірки. Маса 1000 насінин – 210 г. Період від повних сходів до початку технічної стиглості – 59 діб. Дегустаційна оцінка – 9 балів. Вміст сухої речовини в зеленому горошку – 20 %. Вміст загального цукру – 5 %. Висока стійкість до ураження кореневими гнилями та аскохітозом. Вирощується у поліській, лісостеповій і степовій зонах.

Різноманітність сортів гороху дозволяє використовувати його як в харчовій промисловості, так і в виробництві кормів. А застосування сучасних технологій вирощування дасть можливість досягти збільшення продукції з високими якісними показниками.

УДК 635.67:631.5 (477.4)

Кутовенко В. Б.^{1*}, Костенко Н. П.², Куценко О. І.¹

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України, вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041, Україна

²Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна

*e-mail: virakutovenko@gmail.com

МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ ЦУКРОВОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Надзвичайно смачна і неповторно ніжна кукурудза цукрова сьогодні є частим гостем на столах багатьох сімей. Крім свого унікального смаку, початки кукурудзи цукрової дуже корисні для людини, оскільки містять в собі мало не третину необхідних для організму людини елементів. За харчовою цінністю вона не поступається зеленому горо-

шку та квасолі овочевій. Кукурудза цукрова добре смакує свіжозвареною, а для тривалого зберігання її консервують або заморожують.

В Україні кукурудза цукрова відноситься до малопоширених овочевих рослин. Хоча в умовах дрібнотоварного виробництва це одна з найбільш дохідних культур. На літньому ринку свіжої продукції попит на неї завжди високий, її початки реалізуються в три-п'ять разів дорожче, ніж звичайної. Для широкого впровадження кукурудзи цукрової у виробництво потрібно забезпечити надходження якісних початків у різні строки. Тому підбір ранньостиглих, високоврожайних, стійких до несприятливих факторів навколишнього середовища гібридів є одним із важливих елементів технології вирощування.

Дослідження проводилась у 2017 році у фермерському господарстві «ВМС» Черкаської області. Об'єктом досліджень були п'ять гібридів кукурудзи цукрової: 'Спіріт' F₁, 'Оверленд' F₁, 'Добриня' F₁, 'Лендмарк' F₁ і 'Гаррісон' F₁. За контроль було взято 'Спіріт' F₁. Дослідження проводили за Методикою дослідної справи в овочівництві та баштанництві. Повторність досліду – триразова з рендомізацією. Облікова площа ділянки становила 10 м². Насіння висівали 5 травня з міжряддям 70 см. Технологія вирощування загальноприйнята у виробничих умовах. Густота стояння рослин становила 50 тис./га.

Тривалість вегетаційного періоду кукурудзи цукрової є важливою ознакою, яка визначає можливість використання сортів чи гібридів для вирощування ранньої продукції. Для задоволення потреб населення свіжими початками в ранні строки бажано використовувати ранньостиглі сорти чи гібриди. За даними Н. Н. Кулешова, тривалість вегетаційного періоду знаходиться в прямій кореляції з кількістю листків, які утворюються на головному стеблі. Тобто при збільшенні тривалості вегетаційного періоду сортів та гібридів кукурудзи цукрової кількість листків на головному стеблі зростає.

Кількість листків і висота рослин є сортовою особливістю, але дуже варіює залежно від погодних умов, забезпечення елементами живлення, технологічних прийомів вирощування. В результаті проведених досліджень встановлено, що гібриди кукурудзи цукрової значно відрізняються між собою за висотою рослин та кріпленням нижнього початка. Аналіз морфологічних ознак виявив значну різницю між гібридами. Найбільш низькорослим був гібрид 'Спіріт' F₁, висота рослин якого становила 180 см, а найбільш високостебельними – гібриди 'Гаррісон' F₁ та 'Оверленд' F₁ – 205 та 210 см відповідно.

Найбільша висота кріплення першого початка була відмічена у рослин гібридів 'Гаррісон' F₁ та 'Оверленд' F₁ – 65,2 та 68,3 см, що відповідно на 12,8 і 15,4 см більше ніж у контролі. У рослин гібриду 'Добриня' F₁ цей показник був дещо меншим за контроль і становив 50,9 см. Висота рослин та висота прикріплення першого початка тісно взаємопов'язані. Між ними встановлений сильний прямий кореляційний зв'язок – $r =$

0,843. В свою чергу висота рослин та прикріплення початка корелюють із скоростиглістю і врожайністю.

Найбільша кількість листків на рослинах була підрахована в гібридів 'Лендмарк' F_1 , 'Гаррісон' F_1 та 'Оверленд' F_1 і становила понад 12 шт. Менше листків формували рослини контрольного варіанту та гібрид 'Добриня' F_1 . У досліджуваних гібридів виявлено прямий сильний кореляційний зв'язок між висотою рослин і кількістю листків на рослині з коефіцієнтом $r = 0,816$.

Довжина початків найбільшою була у гібридів 'Добриня' F_1 і 'Оверленд' F_1 – 23,2–24,5 см. У гібридів 'Лендмарк' F_1 та 'Гаррісон' F_1 вона була на рівні контролю і становила 21,9–20,5 см.

Важливим елементом структури врожаю кукурудзи цукрової є кількість початків на одній рослині. Гібриди 'Лендмарк' F_1 і 'Оверленд' F_1 сформували в середньому по два початки на рослині (100 тис. шт/га на розрахункову густоту стояння рослин), гібриди 'Спіріт' F_1 (к) і 'Гаррісон' F_1 – 1,9 та 1,8 шт. на рослині, що відповідно становило 95 та 90 тис.шт/га. Найменше початків на рослині сформував гібрид 'Добриня' F_1 – 1,5 шт. (75 тис.шт/га).

Отже, за морфологічними особливостями можна відмітити гібриди 'Гаррісон' F_1 та 'Оверленд' F_1 з висотою стебла 210 і 200 см і кількістю листків понад 12 шт/рослину.

УДК 635.52:631.526.32

Кутовенко В. Б., Мнюх О. І.

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041, Україна
e-mail: virakutovenko@gmail.com*

МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОРТІВ САЛАТУ ПОСІВНОГО (*Lactuca sativa* L.) СОРТОТИПУ САЛАНОВА

В Україні тенденція споживання салатів та зелені починає набирати обертів. Мода на здорове харчування і здоровий спосіб життя, особливо серед містян, сприяє поширенню культури споживання листових салатів. Все частіше у холодильниках, окрім стандартного овочевого набору, можна зустріти салат айсберг чи лолло росса, батавію чи саланову. Смачні, ніжні листки, на думку вітчизняних овочівників, останнім часом змагаються на столах українців із традиційної капустою.

Мета досліджень – визначення біометричних та морфологічних особливостей сортів салату посівного листового сорто типу Саланова. Об'єктами дослідження були сорти голландської компанії «Рійк Цванан»: 'Аквіно' – зеленого та 'Гоген' – антоціанового забарвлення. Сорти